

munia tantum: et ideo etiam Magister *duas* opiniones in litera tangit (3. *Dist. 45.*): *unam*, dum dicit, quod aequaliter prosunt diviti communia, et specialia, et pauperi communia tantum; quamvis enim ex pluribus juvetur unus, quam alter, non tamen plus juvatur: *aliam* autem tangit, cum dicit, quod ille, pro quo fiunt specialia, consequitur velociorem absolutionem, sed non plenior, quia uterque ab omni poena liberabitur finaliter.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod, sicut ex dictis patet (*art. 12. huj. q. ad 2.*), juvamen suffragiorum non cadit directe sub merito, et simpliciter, sed quasi sub conditione; et ideo ratio non sequitur.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis virtus Christi, qui continetur sub sacramento Eucharistiae, sit infinita, tamen determinatus est effectus, ad quem illud sacramentum ordinatur: unde non oportet, quod per unum altaris sacrificium tota poena eorum, qui sunt in purgatorio, expietur; sicut etiam nec per unum sacrificium, quod aliquis offert, liberatur a tota satisfactione debita pro peccatis: unde et quandoque plures missae in satisfactionem unius peccati injunguntur. Credibile tamen est, quod per divinam misericordiam, si aliquid de specialibus suffragiis supersit his, pro quibus fiunt (ut si eis non indigeant), aliis dispensetur, pro quibus non fiunt, si eis indigeant; ut patet per Damasc. in serm. de Dormientibus (*inter med. et fin.*) sic dicentem: « Vere Deus tanquam justus commetietur impotenti possibilitatem; tanquam sapiens defectuum commutationem negotiabitur »: quae quidem negotiatio attenditur, si id quod deest uni, alteri suppleat.

QUAESTIO LXXII.

DE ORATIONE RESPECTU SANCTORUM, QUI SUNT IN PATRIA, IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de oratione respectu sanctorum, qui sunt in patria.

Et circa hoc quaeruntur tria.

Primo. Utrum sancti orationes nostras cognoscant.

Secundo. Utrum eos interpellare debeamus ad orandum pro nobis.

Tertio. Utrum orationes eorum pro nobis fusae semper exaudiantur.

ARTICULUS I.

317

UTRUM SANCTI ORATIONES NOSTRAS COGNOScant.

(*S. Thom. 4. Dist. 45. q. 3. art. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod sancti orationes nostras non cognoscant: Isa. 63.: *Tu pater noster es, et Abraham nescivit nos, et Israël ignoravit nos*: Glossa (*interl.*) dicit, quod « mortui sancti nesciunt, quid agant

vivi, etiam eorum filii »: et sumitur ab Aug. in lib. de Cura pro mort. agenda (*cap. 13.*), ubi hanc auctoritatem inducit; et sunt haec verba Augustini ibidem: « Si tanti patriarchae quid erga populum ex his procreatum ageretur, ignoraverunt, quomodo mortui vivorum rebus, atque actibus cognoscendis, adjuvandisque miscentur? »; ergo sancti orationes nostras cognoscere non possunt.

2. PRAETEREA. 4. Reg. 22. dicitur ad Josiam regem: *Idcirco*, scilicet quod flevisti coram me, *colligam te ad patres tuos, ut non videant oculi tui mala omnia, quae sum inducturus super locum istum*: sed in hoc nullo modo per mortem Josiae subventum fuisset, si post mortem quid genti suae eveniret, cognosceret; ergo sancti mortui actus nostros non cognoscunt; et ita non intelligunt nostras orationes.

3. PRAETEREA. Quanto aliquis est in charitate perfectior, tanto magis proximo in periculis subvenit: sed sancti in carne viventes proximis, et maxime sibi conjunctis in periculis consulunt, et manifeste auxiliantur: cum ergo post mortem sint multo majoris charitatis, si facta nostra cognoscerent, multo amplius suis charis, et conjunctis consulerent, et auxiliarentur in necessitatibus, quod facere non videntur; ergo non videtur, quod actus nostros, et orationes nostras cognoscant.

4. PRAETEREA. Sicut sancti post mortem vident Verbum, ita et angeli, de quibus dicitur Matth. 18.: *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei*: sed angeli Verbum videntes non propter hoc omnia cognoscunt, cum a nescientia minores a superioribus purgentur, ut patet per Dionys. in 7. cap. Coel. Hier. (*a med. et cap. 6. Eccles. Hier. sub. fin.*); ergo nec sancti, quamvis Verbum videant, in eo nostras orationes cognoscunt, et alia quae circa nos aguntur.

5. PRAETEREA. Solus Deus inspector est cordium: sed oratio praecipue in corde consistit; ergo solius Dei est orationes cognoscere; non ergo sancti nostras orationes cognoscunt.

SED CONTRA. Super illud Job 14.: *Sive nobiles fuerint filii ejus, sive ignobiles, non intelliget*, dicit Gregor. 12. lib. Moral. (*cap. 14. a princ.*): « Hoc de animabus sanctis sentiendum non est, quia quae intus omnipotentis Dei claritatem vident, nullo modo credendum est quod sit foris aliquid quod ignorent »; ergo ipsi orationes nostras cognoscunt.

Praeterea. Greg. in 2. Dialog. (*cap. 35. a med.*) dicit: « Animae vident Creatorem angusta est omnis creatura; quantumlibet enim parum de luce Creatoris aspexerit, breve fit ei omne quod creatum est »: sed hoc maxime impedire videtur, quod animae sanctorum orationes, et alia quae circa nos aguntur, cognoscant, quia a nobis distant: cum ergo distantia non impediat illa, ut ex praedicta auctoritate patet, videtur quod animae sanctorum cognoscant orationes nostras, et ea quae hic aguntur.

Praeterea. Si ea quae circa nos aguntur, non cognoscerent, nec pro nobis orarent, quia defectus nostros ignorarent: sed hic est error Vigilantii, ut Hieron. dicit in epistola contra eum (*inter princ. et med.*); ergo sancti ea quae circa nos aguntur, cognoscunt.

RESPONDEO dicendum, quod divina essentia est sufficiens medium cognoscendi omnia, quod patet ex hoc, quod Deus videndo suam essentiam omnia intuetur: non tamen sequitur, quod quicumque essentiam Dei vident, omnia cognoscant, sed solum qui essentiam Dei comprehendunt; sicut nec in principio aliquo cognito consequens est omnia cognosci, quae ex principio consequuntur, nisi tota virtus principii comprehendatur: unde cum animae san-

qui salvandi sunt, et consensus quo consentiunt divinae justitiae punienti malos: unde Apocal. 6. super illud: *Usquequo, Domine, etc.*, dicit Gloss. (*ordin.*): « Desiderant gaudium majus, et consortium sanctorum, et justitiae Dei consentiunt ».

AD SECUNDUM dicendum, quod Dominus loquitur ibi de Moyse, et Samuele secundum statum quo fuerunt in hac vita; ipsi enim leguntur pro populo orantes irae Dei restitisse: et tamen si in illo tempore fuissent, non potuissent orationibus Deum placare ad populum, propter populi illius malitiam; et hic est illius literae intellectus.

AD TERTIUM dicendum, quod ista pugna bonorum angelorum non intelligitur ex hoc, quod apud Deum contrarias orationes funderent, sed quia contraria merita ex diversis partibus ad divinam examen referebant, divinam sententiam expectantes: et hoc est quod Greg. 17. Moral. (*cap. 8. sub fin.*) exponens praedicta verba Dan., dicit: « Sublimes spiritus gentibus principantes nequaquam pro injuste agentibus decertant, sed eorum facta juste judicantes examinant; cumque uniuscujusque gentis vel culpa, vel justitia ad supernae curiae consilium ducitur, ejusdem gentis praepositus vel obtinuisse in certamine, vel non obtinuisse perhibetur: quorum tamen omnium una victoria est sui super se opificis voluntas summa, quam dum semper aspiciunt, quod obtinere non valent, nunquam volunt »; unde nec petunt: ex quo etiam patet, quod orationes eorum semper exaudiuntur.

AD QUARTUM dicendum, quod licet sancti non sint in statu merendi sibi, postquam sunt in patria, sunt tamen in statu merendi aliis, vel potius ex merito praecedenti alios juvandi: hoc enim apud Deum viventes meruerunt, ut orationes eorum exaudirentur post mortem. Vel dicendum, quod oratio ex alio meretur, et ex alio impetrat: meritum enim consistit in quadam adaequatione actus ad finem, propter quem est, qui ei quasi merces redditur; sed orationis impetratio innititur liberalitati ejus qui rogatur: propter quod quandoque ex liberalitate ejus qui rogatur, impetrat oratio, quod non meruit vel ille qui rogat, vel ille pro quo rogatur: et ita quamvis sancti non sint in statu merendi, tamen non sequitur, quod non sint in statu impetrandi.

AD QUINTUM dicendum, quod, sicut ex auctoritate Gregorii inducta (*in resp. ad 3.*) patet, sancti vel angeli non volunt, nisi quod in divina voluntate conspiciunt: et ita etiam nihil aliud petunt. Nec tamen oratio eorum est infructuosa, quia, sicut dicit Augustinus in libro de Praedest. Sanct. (*seu de Dono Persever. cap. 22. ante med. et Greg. lib. 1. Dialog. cap. 8. a med.*), orationes sanctorum praedestinati prosunt, quia forte praecordinatum est, ut intercedentium orationibus salventur; et ita etiam Deus vult, ut orationibus sanctorum impleatur illud, quod sancti vident eum velle.

AD SEXTUM dicendum, quod suffragia Ecclesiae pro defunctis sunt quasi quaedam satisfactiones viventium vice mortuorum; et secundum hoc mortuos a poena absolvunt, quam non solverunt: sed sancti, qui sunt in patria, non sunt in statu satisfaciendi: et ideo non est simile de eorum orationibus, et Ecclesiae suffragiis.

QUAESTIO LXXIII.

DE SIGNIS QUAE JUDICIUM PRAECEDENT,
IN TRES ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de signis quae iudicium praecedent.

Circa quod quaeruntur tria.

Primo. Utrum adventum Domini ad iudicium aliqua signa praecedent.
Secundo. Utrum secundum rei veritatem sol, et luna obscurari tunc debeant.

Tertio. Utrum virtutes coelorum, Domino veniente, movebuntur.

ARTICULUS I.

320

UTRUM ALIQUA SIGNA PRAECEDENT ADVENTUM DOMINI AD JUDICIUM.

(*S. Thom. 4. Dist. 48. q. 1. art. 4. q. 1. et seq.*).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod adventum Domini ad iudicium non praecedent aliqua signa, quia 1. Thessal. 5.: *Cum dixerint: Pax, et securitas, tunc repentinus eis superveniet interitus*: sed non esset pax, et securitas, si homines per signa praecedentia terrerentur; ergo signa non praecedent illum adventum.

2. PRAETEREA. Signa ad manifestationem alicujus ordinantur: sed adventus ejus debet esse occultus; unde et 1. Thess. 5.: *Dies Domini, sicut fur in nocte, ita veniet*; ergo signa non debent ipsum praecedere.

3. PRAETEREA. Tempus primi adventus fuit praecognitum a prophetis, quod non est de secundo adventu: sed primum adventum Christi non praecesserunt aliqua hujusmodi signa; ergo nec secundum praecedent.

SED CONTRA est, quod dicitur Luc. 21.: *Erunt signa in sole, luna, et stellis, etc.*

Praeterea Hieron. (*id hab. Lyran. in Gloss. sup. Luc. 21.*) ponit quindecim signa praecedentia iudicium, dicens, quod primo die maria omnia exaltabuntur quindecim cubitis super montes: secundo die, omnia aequora prosternentur in profundum, ita quod vix videri poterunt: tertio die, redigentur in statum antiquum: quarto die, belluae omnes, et alia quae moventur in aquis, congregabuntur, et levabunt capita super pelagus, more contentionis invicem mugientes: quinto die, omnes volucres coeli congregabuntur in campis invicem plorantes, non gustantes aliquid, nec bibentes: sexto die, flumina ignea surgent contra firmamentum ab occasu solis usque ad ortum corruentia; septimo die, omnia sidera errantia, et fixa ex se spargent igneas comas, sicut cometae: octavo die, erit magnus terrae motus, ut omnia animalia prosternantur: nono die, omnes plantae sanguineum dabunt rorem: decimo die, omnes lapides parvi, et magni dividuntur in quatuor partes, unaquaque aliam collidente: undecimo die, omnes colles, et montes, et aedificia in pulverem redigentur: duodecimo

die, omnia animalia venient ad campos de sylvis, et montibus rugientia, et nihil gustantia: *decimotertio* die, omnia sepulchra ab ortu solis usque ad occasum patebunt cadaveribus ad resurgendum: *decimoquarto* die, omnes homines de habitaculis recedent, non intelligentes, neque loquentes, neque discernentes [*al. sed discurrentes*]: *decimoquinto* die, omnes morientur, et resurgent cum mortuis longe ante defunctis.

RESPONDEO dicendum, quod Christus ad iudicandum veniens in forma gloriosa apparebit, propter auctoritatem quae iudici debetur: ad dignitatem autem iudiciariae potestatis pertinet habere aliqua indicia, quae ad reverentiam, et subjectionem inducant; et ideo adventum Christi ad iudicium venientis multa signa praecedent, ut corda hominum in subjectionem venturi iudicis adducantur, et ad iudicium praeparentur, huiusmodi signis praemoniti. Quae autem sint ista signa, de facili sciri non potest: signa enim, quae in Evangeliiis leguntur, ut August. dicit ad Hesych. de fine mundi (*epist. 80. ante med.*), non solum pertinent ad adventum Christi ad iudicium, sed etiam ad tempus destructionis Jerusalem, et ad adventum, quo Christus continue Ecclesiam suam visitat; ita quod forte si diligenter advertatur, nullum eorum inveniatur ad futurum adventum pertinere, ut ipse dicit; quia illa signa, quae in Evangeliiis tanguntur, sicut pugnae, et terrores, et huiusmodi, a principio humani generis fuerunt: nisi forte dicatur, quod tunc temporis magis invalescent: sed secundum quam mensuram crescentia vicinum adventum denuntient, incertum est: signa vero, quae Hieronymus ponit, non asserit, sed in Annalibus Hebraeorum se ea scripta reperisse dicit, quae etiam valde parum verisimilitudinis habent.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod, secundum August. in lib. ad Hesych (*loc. cit. a med.*), circa finem mundi erit universalis persecutio malorum contra bonos; unde simul aliqui timebunt, scilicet boni; et aliqui securi erunt, scilicet mali. Quod autem dicitur: *Cum dixerint: Pax, et securitas*, etc., ad malos referendum est, qui signa futuri iudicii parvipendent: ad bonos vero pertinet, quod dicitur Luc. 21.: *Arescentibus hominibus*, etc. Vel potest dici, quod omnia illa signa, quae circa iudicium erunt, infra tempus iudicii computantur, ut sic dies iudicii omnia illa contineat: unde quamvis ex signis apparentibus circa diem iudicii homines terreantur, ante tamen quam signa illa apparere incipiant, in pace, et securitate impii se esse credent, post mortem Antichristi, ante Christi adventum, non statim videntes mundum consummari, ut prius existimabant.

AD SECUNDUM dicendum, quod dies Domini dicitur sicut fur venire, quia ignoratur determinatum tempus, quod per signa illa cognosci non poterit; quamvis etiam sub die iudicii comprehendi possint omnia illa manifestissima signa, quae immediate iudicium praecedent, ut dictum est (*in corp. art. et in solut. praec.*).

AD TERTIUM dicendum, quod in primo adventu Christus venit occultus, quamvis determinatum tempus esset prius cognitum a prophetis; et ideo non oportebat, huiusmodi signa in primo adventu apparere, sicut apparebunt in secundo adventu, in quo manifestus veniet, quamvis determinatum tempus sit occultum.

ARTICULUS II.

321

UTRUM CIRCA JUDICIUM, SECUNDUM REI VERITATEM,
SOL, ET LUNA OBSCURABUNTUR.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod circa iudicium, secundum rei veritatem, sol, et luna obscurabuntur, quia, ut dicit Rabanus super Math. (*super illud cap. 24.: Sol obscurabitur*), « nihil prohibet intelligere, tunc temporis veraciter solem, et lunam cum sideribus caeteris suo lumine privari, quomodo de sole constat factum esse tempore Dominicae passionis ».

2. PRAETEREA. Lux corporum coelestium ad generationem inferiorum corporum ordinatur, quia per eam influunt in haec inferiora, et non solum per motum, ut dicit Averr. in lib. de Substantia Orbis (*cap. 2. ad fin.*): sed tunc generatio cessabit; ergo nec lux in coelestibus corporibus remanebit.

3. PRAETEREA. Inferiora corpora purgabuntur (ut quibusdam videtur) a qualitatibus, quibus agunt: corpus autem coeleste non solum agit per motum, sed per lumen, ut dictum est (*in arg. praec.*); ergo sicut motus coeli cessabit, ita et lumen corporum coelestium.

SED CONTRA est, quod, secundum astrologos, sol, et luna simul eclipsim pati non possunt: sed illa obscuratio solis, et lunae simul esse dicitur, Domino ad iudicium veniente; ergo non erit obscuratio secundum rei veritatem per modum eclipsis naturalis.

Praeterea. Non congruit idem esse causam defectus alicujus rei, et augmenti: sed veniente Domino, lux luminarium augmentabitur; unde Isa. 30.: *Erit lux lunae sicut lux solis, et lux solis erit septempliciter*; ergo non est conveniens, quod, veniente Domino, lux illorum corporum cesset.

RESPONDEO dicendum, quod si loquamur de sole, et luna quantum ad ipsum momentum adventus Christi, sic non est credibile, quod obscurabuntur sui luminis privatione, quia totus mundus innovabitur, Christo veniente, et sanctis resurgentibus, ut dicitur (*q. seq.*). Si autem loquamur de eis secundum tempus propinquum ante iudicium, sic esse poterit, quod sol, et luna, et alia coeli luminaria sui luminis privatione obscurabuntur, vel diversis temporibus, vel simul, hoc divina virtute faciente ad hominum terrorem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Rabanus loquitur quantum ad tempus iudicium praecedens; unde subjungit quod, peracto iudicii die, fiet quod Isaias dicit.

AD SECUNDUM dicendum, quod lux est in corporibus coelestibus non solum ad causandam generationem in istis inferioribus, sed etiam ad eorum perfectionem, et decorem: unde non oportet, quod cessante generatione, lux corporum coelestium cesset, sed magis augeatur.

AD TERTIUM dicendum, quod non videtur esse probabile, quod qualitates elementares ab elementis removeantur, quamvis quidam hoc posuerint: si tamen removerentur, adhuc non esset simile de eis, et de luce, eo quod qualitates elementares habent ad invicem contrarietatem, unde agunt corrumpendo: lux autem non est principium actionis per viam contrarietatis, sed per viam principii regulantis contraria, et ad concordiam reducentis. Nec est simile de motu corporum coelestium; motus enim est actus imperfecti, unde et tolli debet quando tolletur imperfectio; quod de luce non potest dici.

ARTICULUS III.

322

UTRUM VIRTUTES COELORUM, DOMINO VENIENTE, COMMOMBEBUNTUR.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod virtutes coelorum, Domino veniente, non commovebuntur: virtutes enim coelorum dici non possunt, nisi angeli beati: sed immutabilitas est de ratione beatitudinis; ergo moveri non poterunt.

2. PRAETEREA. Admirationis causa est ignorantia, ut patet in 1. Metaph. (cap. 2. circ. med.): sed sicut ab angelis longe abest timor, ita et ignorantia, quia, ut dicit Greg. (lib. 4. Dial. cap. 33. in fin. et lib. 12. Mor. cap. 14.), «quid est quod non vident, qui videntem omnia vident?» Ergo non poterunt per admirationem moveri, ut in litera dicitur (4. Dist. 48.).

3. PRAETEREA. Omnes angeli divino iudicio astabunt, unde Apoc. 7. dicitur: *Omnes angeli stabant in circuito throni*: sed virtutes nominant unum specialem ordinem in angelis; ergo non potius de eis dici debuit, quod moveantur, quam de aliis angelis.

SED CONTRA est, quod dicitur Job 26.: *Columnae coeli contremiscunt, et pavent ad nutum ejus*: sed columnae coeli non possunt intelligi nisi virtutes coelorum; ergo virtutes coelorum commovebuntur.

Praeterea. Matth. 24. dicitur: *Stellae cadent de coelo, et virtutes coelorum commovebuntur*.

RESPONDEO dicendum, quod virtutes in angelis dicuntur *dupliciter*, ut patet per Dionys. 11. cap. Coel. Hier.: *quandoque enim nomen virtutum uni ordini appropriatur, qui secundum ipsum est medius mediae hierarchiae; secundum vero Gregor. (hom. 34. in Evang. ante med.), est supremus infimae hierarchiae: alio modo accipitur communiter pro omnibus coelestibus spiritibus; et utroque modo potest accipi in proposito: in litera enim (loc. sup. cit.) exponitur, prout accipitur secundo modo, scilicet pro omnibus angelis: et tunc dicuntur moveri propter admirationem novitatis, quae in mundo erit, icut in litera dicitur. Potest etiam exponi, prout virtutis nomen est proprium omen ordinis; et tunc ordo ille dicitur moveri prae aliis ratione effectus, quia illi ordini, secundum Greg. (loc. cit.), attribuitur miracula facere, quae maxime circa illud tempus fient; vel quia ordo ille, cum sit de media hierarchia, secundum Dionys. (cap. 8. et 11. Coel. Hier.), non habet potentiam limitatam; unde oportet, quod ejus ministerium sit circa causas universales. Unde proprium officium virtutum esse videtur corpora coelestia movere, quae sunt causa eorum, quae in natura inferiori aguntur; et hoc etiam ipsum nomen sonat, quia *virtutes coelorum* dicuntur: tunc ergo movebuntur, quia ad effectum suo cessabunt, ulterius corpora coelestia non moventes; sicut nec angeli, qui sunt ad custodiam hominum deputati, ulterius custodiae officio vacabunt.*

AD PRIMUM ergo dicendum, quod mutatio illa non variat aliquid, quod ad eorum statum pertineat; sed refertur vel ad effectus eorum, qui immutari possunt sine eorum mutatione, vel ad novam rerum considerationem, quam prius secundum species concreatas [al. concretas] videre non potuerant: hanc autem vicissitudinem cogitationum ab eis beatitudo non tollit: unde dicit August. (lib. 3. de Trinit. cap. 4. et 5.) quod «Deus movet creaturam spiritualem per tempora».

AD SECUNDUM dicendum, quod admiratio solet esse de his, quae nostram cognitionem excedunt, vel facultatem: et secundum hoc virtutes coelorum admirabuntur divinam virtutem talia facientem, in quantum ab ejus imitatione, et comprehensione deficiunt: per quem modum dixit beata Agnes, quod «ejus pulchritudinem sol, et luna mirantur»; et sic non ponitur in angelo ignorantia, sed tollitur Dei comprehensio.

AD TERTIUM patet responsio ex dictis (in corp. art.).

QUAESTIO LXXIV.

DE IGNE ULTIMAE CONFLAGRATIONIS,
IN NOVEM ARTICULOS DIVISA.

Deinde considerandum est de igne ultimae conflagrationis mundi.

Circa quod quaeruntur novem.

Primo. Utrum aliqua mundi purgatio sit futura.

Secundo. Utrum per ignem sit futura.

Tertio. Utrum ille ignis sit ejusdem speciei cum igne elementari.

Quarto. Utrum ignis ille sit etiam coelos superiores purgaturus.

Quinto. Utrum ille ignis sit alia elementa consumpturus.

Sexto. Utrum omnia elementa sit purgaturus.

Septimo. Utrum ille ignis praecedat iudicium, vel sequatur.

Octavo. Utrum per illum ignem consumendi sint homines.

Nono. Utrum per illum involvendi sint reprobi.

ARTICULUS I.

323

UTRUM MUNDI PURGATIO SIT FUTURA.

(S. Thom. 4. Dist. 47. q. 2. art. 1. et seq.).

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod nulla mundi purgatio sit futura: non enim purgatione indiget, nisi quod est immundum: sed creaturae Dei non sunt immundae, unde dicitur Actor. 10.: *Quod Deus purificavit, tu commune ne dixeris*, id est immundum; ergo creaturae mundi non purgabuntur.

2. PRAETEREA. Purgatio secundum divinam justitiam ordinatur ad aufeendum immunditiam culpae, sicut patet de purgatione post mortem: sed in elementis hujus mundi nulla potest esse culpae infectio: ergo videtur, quod purgatione non indigeant.

3. PRAETEREA. Unumquodque dicitur purgari, quando separatur id quod est extraneum ab ipso, inducens in eo ignobilitatem; separatio enim ejus quod nobilitatem inducit, non dicitur purgatio, sed magis diminutio: sed hoc ad perfectionem, et nobilitatem elementorum pertinet, quod aliquid extraneae naturae est eis admixtum, quia forma corporis mixti est nobilior, quam

ctorum divinam essentiam non comprehendant, non est consequens, ut omnia cognoscant, quae per essentiam divinam cognosci possunt: unde etiam de quibusdam inferiores angeli a superioribus edocentur, quamvis omnes essentiam divinam videant. Sed unusquisque beatus tantum de aliis rebus necessarium est ut in essentia divina videat, quantum perfectio suae beatitudinis requirit. Hoc enim ad perfectionem beatitudinis requiritur, ut homo habeat quidquid velit, nec aliquid inordinate velit: hoc autem recta voluntate quilibet vult, ut ea quae ad ipsum pertinent, cognoscat: unde cum nulla rectitudo sanctis desit, volunt cognoscere ea quae ad ipsos pertinent; et ideo oportet quod illa in Verbo cognoscant. Hoc autem ad eorum gloriam pertinet, quod auxilium indigentibus praestent ad salutem; sic enim Dei cooperatores efficiuntur, « quo nihil est divinius », ut ait Dionys. 3. cap. Coelest. Hierarch. (*in med.*): unde patet, quod sancti habent cognitionem eorum, quae ad hoc requiruntur; et sic manifestum est, quod in Verbo cognoscunt vota, et devotiones, et orationes hominum, qui ad eorum auxilium confugiunt.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod verbum Augustini intelligendum est de cognitione naturali animarum separatarum; quae quidem cognitio in sanctis viris non est obtenebrata, sicut est in peccatoribus: non autem loquitur de cognitione, quae est in Verbo, quam constat Abraham eo tempore, quo haec dicta sunt per Isaiam, non habuisse, cum ante Christi passionem nullus ad visionem Dei pervenerit.

AD SECUNDUM dicendum, quod sancti, licet post hanc vitam cognoscant ea quae hic geruntur, non tamen credendum est quod afficiantur doloribus, cognitio adversitatibus eorum, quos in hoc saeculo dilexerunt; ita enim repleti sunt gaudio beatitudinis, quod dolor in eis locum non invenit: unde si cognoscant suorum infortunia post mortem, nihilominus dolori eorum consullitur, si ante ejusmodi infortunia de hoc saeculo subtrahantur. Sed forte animae non glorificatae dolorem aliquem sentirent, si incommoda charorum suorum perciperent; et quia anima Josiae non statim glorificata fuit a corpore egressa, quantum ad hoc, ex hac ratione Augustinus (*lib. de Cura pro mort. gerenda, cap. 13. 14. et 15.*) concludere nititur, quod animae mortuorum cognitionem non habeant de factis viventium.

AD TERTIUM dicendum, quod animae sanctorum habent voluntatem plenarie conformem divinae voluntati etiam in volito; et ideo quamvis affectum charitatis ad proximum retineant, non tamen eis aliter auxilium ferunt, quam secundum divinam justitiam vident esse dispositum: et tamen credendum est, quod multum proximos juvent, pro eis apud Deum intercedendo.

AD QUARTUM dicendum, quod quamvis videntes Verbum non sit necessarium in Verbo omnia videre, vident tamen ea, quae ad perfectionem suae beatitudinis pertinent, ut dictum est (*in corp. art.*).

AD QUINTUM dicendum, quod cogitationes cordium solus Deus per se ipsum novit; sed tamen alii cognoscunt, quatenus eis revelatur vel per visionem Verbi, vel quocumque alio modo.

ARTICULUS II.

318

UTRUM DEBEAMUS SANCTOS INTERPELLARE AD ORANDUM PRO NOBIS.

AD SECUNDUM sic proceditur. Videtur, quod non debeamus sanctos interpellare ad orandum pro nobis: nullus enim amicos alicujus interpellat ad

orandum pro se, nisi quatenus credit apud eos se facilius gratiam obtinere posse: sed Deus est in infinitum magis misericors quolibet sancto; et sic voluntas ejus facilius inclinatur ad nos exaudiendum, quam voluntas alicujus sancti; ergo videtur superfluum constituere sanctos mediatores inter nos et Deum, ut ipsi pro nobis intercedant.

2. PRAETEREA. Si eos ad orandum pro nobis interpellare debeamus, hoc non est, nisi quia scimus eorum orationem Deo esse acceptam: sed quanto aliquis est sanctior inter sanctos, tanto ejus oratio est magis Deo accepta; ergo semper deberemus superiores sanctos pro nobis intercessores constituere ad Deum, et nunquam minores.

3. PRAETEREA. Christus, etiam secundum quod homo, dicitur *Sanctus sanctorum*, et ei, secundum quod est homo, orare competit: sed nunquam Christum ad orandum pro nobis interpellamus; ergo nec alios sanctos interpellare debemus.

4. PRAETEREA. Quicumque rogatus ab aliquo pro eo intercedit, preces ipsius ei repraesentat, apud quem pro eo intercedit: sed superfluum est ei repraesentare aliquid, cui omnia sunt praesentia; ergo superfluum est, quod sanctos intercessores constituamus pro nobis apud Deum.

5. PRAETEREA. Illud est superfluum, quod fit propter aliquid, quod sine eo eodem modo fieret, vel non fieret: sed similiter sancti orarent pro nobis, vel non orarent, sive nos oremus eos, sive non oremus; quia si simus digni ut pro nobis orent, etiam nobis eos non orantibus, pro nobis orarent: si autem simus indigni, etiamsi petamus, pro nobis non orant; ergo interpellare eos ad orandum pro nobis videtur omnino superfluum.

SED CONTRA est, quod dicitur Job 5.: *Voca, si est qui tibi respondeat, et ad aliquem sanctorum convertere*: « vocare autem nostrum est », ut Gregorius dicit ibidem (*scilicet lib. 5. Moral. cap. 30. in princ.*), « humili Deum prece deprecere »; ergo cum volumus Deum orare, debemus ad sanctos converti, ut pro nobis Deum orent.

Praeterea. Sancti, qui sunt in patria, magis sunt accepti Deo, quam in statu viae: sed sanctos, qui sunt in via, constituere debemus intercessores pro nobis ad Deum, exemplo Apostoli, qui dicebat Rom. 15.: *Obsecro vos, fratres, per Dominum nostrum Jesum Christum, et per charitatem Spiritus Sancti, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum*; ergo nos multo fortius petere debemus a sanctis qui sunt in patria, ut nos juvent orationibus suis ad Deum.

Praeterea. Ad hoc est communis consuetudo Ecclesiae, quae in Litaniiis sanctorum orationem petit.

RESPONDEO dicendum, quod « iste ordo est divinitus institutus in rebus », secundum Dionysium (*cap. 5. Eccles. Hierarch. inter princ. et med.*), « ut per media ultima reducatur in Deum »: unde cum sancti, qui sunt in patria, sint Deo propinquissimi, hoc divinae legis ordo requirit, ut nos, qui manentes in corpore peregrinamur a Domino, in eum per sanctos medios reducamur: quod quidem contingit, dum per eos divina bonitas in nos suum effectum infundit. Et quia reditus noster ad Deum respondere debet processui bonitatum ipsius in nos, sicut mediantibus sanctorum suffragiis Dei beneficia in nos deveniunt, ita oportet nos in Deum reduci, ut iterato beneficia ejus sumamus, mediantibus sanctis: et inde est, quod eos intercessores pro nobis ad Deum constituimus, et quasi mediatores, dum ab eis petimus quod pro nobis orent.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod sicut non est propter defectum divinae

potentiae, quod mediantibus secundis causis agentibus operatur; sed est ad complementum ordinis universi, ut ejus bonitas multipliciter diffundatur in res, dum res ab eo non solum suscipiunt bonitates proprias, sed insuper quod aliis causa bonitatis existant: ita etiam non est propter defectum misericordiae ipsius, quod oporteat ejus clementiam per orationes sanctorum pulsare; sed est ad hoc, ut ordo praedictus servetur in rebus.

AD SECUNDUM dicendum, quod quamvis sancti superiores sint magis Deo accepti quam inferiores, utile tamen est etiam minores sanctos interdum orare; et hoc propter *quinque* rationes: *primo* ex hoc quod quandoque aliquis habet majorem devotionem ad minorem sanctum, quam ad sanctum majorem; ex devotione autem maxime dependet orationis effectus: *secundo* propter fastidium tollendum, quia assiduitas unius rei fastidium parit; per hoc autem quod diversos sanctos oramus, quasi in singulis novus fervor devotionis excitatur: *tertio*, quia quibusdam sanctis datum est in aliquibus specialibus causis praecipue patrocinari, sicut sancto Antonio ad ignem infernalem: *quarto*, ut omnibus honor debitus exhibeatur a nobis: *quinto*, quia plurium orationibus quandoque impetratur, quod unius oratione non impetraretur.

AD TERTIUM dicendum, quod oratio est actus quidam: actus autem sunt particularium suppositorum, et ideo si diceremus: «Christe, ora pro nobis», nisi aliquid adderemus, videretur hoc ad personam Christi referri; et ita videretur esse consonum vel errori Nestorii, qui distinxit in Christo personam filii hominis a persona Filii Dei; vel errori Arii, qui posuit personam Filii minorem Patre: unde ad hos errores evitandos Ecclesia non dicit: «Christe, ora pro nobis», sed: «Christe, audi nos», vel: «Miserere nobis».

AD QUARTUM dicendum, quod, sicut infra dicitur (*art. seq.*), non dicitur sancti preces nostras Deo repraesentare, quasi ei incognita manifestent; sed quia eas exaudiri a Deo petunt, vel divinam consulunt veritatem de eis, quid scilicet secundum ejus providentiam fieri debeat.

AD QUINTUM dicendum, quod ex hoc ipso aliquis efficitur dignus ut sanctus aliquis pro eo oret, quod ad ipsum in sua necessitate cum pura devotione recurrit: et ita non est superfluum, quod sanctos oremus.

ARTICULUS III.

319

UTRUM ORATIONES SANCTORUM AD DEUM PRO NOBIS FUSAE SEMPER EXAUDIANTUR.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur, quod orationes sanctorum pro nobis ad Deum fusae non semper exaudiantur: si enim semper exaudirentur, maxime exaudirentur sancti de his quae ad eos pertinent: sed de his non exaudiuntur; unde dicitur Apoc. 6. quod martyribus petentibus vindictam de his qui habitant in terra, dictum est *ut requiescerent tempus adhuc modicum, donec impleretur numerus fratrum suorum*; ergo multo minus exaudiuntur de his quae ad alios pertinent.

2. PRAETEREA. Jerem. 15. dicitur: *Si steterit Moyses, et Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum*; ergo sancti non semper exaudiuntur, cum pro nobis orant ad Deum.

3. PRAETEREA. Sancti in patria aequales angelis Dei dicuntur, ut patet Matth. 22.: sed angeli non semper exaudiuntur in suis orationibus, quas fundunt ad Deum, quod patet ex hoc quod habetur Dan. 10. ubi dicitur: *Ego*

veni propter sermones tuos; princeps autem regni Persarum restitit mihi uno et viginti diebus: non autem venerat in adiutorium Danieli angelus, qui loquebatur, nisi a Deo liberationem petendo; et tamen est impedita orationis ejus impletio; ergo nec alii sancti pro nobis orantes apud Deum semper exaudiuntur.

4. PRAETEREA. Quicumque oratione impetrat aliquid, quodammodo meretur illud: sed sancti, qui sunt in patria, non sunt in statu merendi; ergo non possunt suis orationibus aliquid impetrare nobis apud Deum.

5. PRAETEREA. Sancti per omnia conformant voluntatem suam voluntati divinae; ergo non volunt nisi quod sciunt Deum velle: sed nullus orat nisi quod vult; ergo non orant nisi pro eo quod sciunt Deum velle: sed hoc quod Deus vult, fieret etiam eis non orantibus; ergo eorum orationes non sunt efficaces ad aliquid impetrandum.

6. PRAETEREA. Orationes totius coelestis Curiae si aliquid impetrare possent, essent efficaciores, quam omnia praesentis Ecclesiae suffragia: sed multiplicatis praesentis Ecclesiae suffragiis factis pro aliquo in purgatorio existente, totaliter absolveretur a poena: cum ergo sancti, qui sunt in patria, eadem ratione orent pro illis qui sunt in purgatorio, sicut et pro nobis, si nobis aliquid impetrant, tunc illos, qui sunt in purgatorio, totaliter orationes eorum a poena absolverent; quod falsum est, quia sic suffragia Ecclesiae pro defunctis facta superflua essent.

SED CONTRA est, quod habetur 2. Machab. ult.: *Hic est, qui multum orat pro populo, et universa sancta civitate, Jeremias propheta Dei*: et quod ejus oratio sit exaudita, patet per hoc quod sequitur, quod *extendit Jeremias dexteram, et dedit Judae gladium, dicens: Accipe sanctum gladium munus a Deo, etc.*

Praeterea. Hieron. ait in epist. contra Vigilantium (*inter princ. et med.*): «Dicis in libello tuo, quod dum vivimus, mutuo pro nobis orare possumus; postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio»; et hoc postea improbat dicens sic: «Si apostoli, et martyres adhuc in corpore constituti possunt orare pro caeteris, quando pro se adhuc debent esse solliciti, quanto magis post coronas, victorias, et triumphos?»

Praeterea. Ad hoc est consuetudo Ecclesiae, quae frequenter petit, ut sanctorum orationibus adjuvetur.

RESPONDEO dicendum, quod sancti dicuntur *dupliciter* orare pro nobis: *uno modo* oratione expressa, dum votis suis aures divinae clementiae pro nobis pulsant: *alio modo* oratione interpretativa, scilicet per eorum merita, quae in conspectu Dei existentia non solum eis cedunt ad gloriam, sed sunt nobis etiam suffragia, et orationes quaedam, sicut etiam sanguis Christi pro nobis effusus dicitur veniam petere. Utroque autem modo sanctorum orationes sunt, quantum est in eis, efficaces ad impetrandum quod petunt: sed ex parte nostra potest esse defectus, quod non consequamur fructum orationum ipsorum, secundum quod pro nobis orare dicuntur ex hoc quod merita eorum nobis proficiunt: sed secundum quod orant pro nobis, votis suis aliquid nobis postulando, semper exaudiuntur, quia non volunt nisi quod Deus vult, nec petunt nisi quod volunt fieri; quod autem Deus vult, semper impletur: nisi loquamur de voluntate antecedente, secundum quam «vult omnes homines salvos fieri», quae non semper impletur: unde nec est mirum, si etiam quod sancti volunt per hunc modum voluntatis, interdum non impleatur.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod illa oratio martyrum non est aliud, quam eorum desiderium de obtinenda stola corporis, et societate sanctorum